

AEO:n opintopäivät Lappeenranta 5-6.10.2012

Avauspuhe

Arvoisat opintopäiville osallistuvat, ...

Toivotan AEO:n puheenjohtajana teidät tervetulleiksi tähän jokavuotiseen merkkitapahtumaamme, Ammatillisen erityisopetuksen merkittävimpään vuotuisen foorumiin. Opintopäivillämme on pitkät perinteet 1980-luvulta. Olemme näillä päivillämme saaneet kuulla ajankohtaisia asioita, olemme luoneet uusia ystävyysuhteita ja löytäneet uusia toiminnan tapoja. Olemme saaneet kokea ammatillisen erityisopetuksen muutokset ja kuulleet selvityksiä muutoksien syistä. Nämä päivät ovat osoittaneet tarpeellisuutensa; tarpeellisuutensa tiedon jakamiseen, omaan jaksamiseen ja ammatilliseen kehittämiseen. Toivon, että lamasta ja säästövelvoitteista huolimatta, nämä päivämme säilyvät myös työntajiemme arvostus- ja tärkeyslistan kärjessä. Ja näin kaikki halukkaat osallistujat, ammatillisen erityisopetuksen kehittäjät ja tekijät, saavat mahdollisuuden tulla päivillemme. Ja tämä vuosi jää poikkeusten joukkoon joidenkin jäsentemme osallistumisen mahdollisuuden epäamisessä.

Ammatillinen erityisopetus on tänään monen huulilla myös laajemmin. Maamme hallitus on käynnistänyt nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuun. Yhteiskuntatakuu alkaa vuoden vaihteessa ja siihen on varattu 60 milj euroa. Koulutustakuu toteutetaan osana yhteiskuntatakuuta. Silloin taataan jokaiselle peruskoulun päättäneelle jatkumahdollisuus lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Valtioneuvoston periaatepäätös 31.5.2012: Nuorten yhteiskuntatakuun jatkovalmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota kaikkein syrjäytyneimpiin ja tai syrjäytymisuhan alaisiin nuorisoryhmiin. Näitä nuoria on n. 40000.

Nuorisotakuu haastaa koulutuksen järjestäjät ja meidät ammatilliset erityisopettajatkin.

Kuten näidenkin päivien ohjelmasta näkyy, syrjäytymisen ehkäisyyn on jo paneuduttu, Suomeen on kehitetty lukuisten hankkeiden avulla hyviä, erinomaisia opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja pedagogisia ratkaisuja koulutukseen. Meidän ei tarvitse keksiä uutta koko ikäluokan kouluttamiseen, meidän tulee vain ottaa entistäkin tehokkaammin käyttöön valmiit, hyviksi koetut menetelmät. Niitä emme saa asettaa säästöjen alttarille. Emme saa toistaa 90-luvun virheitä.

Pidetään mielessä lähiopetuksen määrän merkitys ja vaikutus. Meidän on varattava riittävästi aikaa yhdessä ololle opiskelijan kanssa, koska erityisopetuksessa oleellisinta on vuorovaikutus. Vuorovaikutus ja välittäminen ovat tärkeimmät menetelmämme.

Nivelvaiheen toiminta on ensiarvoisen tärkeää. Uusimman Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuskeskuksen tutkimuksen mukaan koulutuksen keskeyttäminen on vähäisempää, kun nuori jatkaa heti peruskoulun jälkeen ja mitä nuorempaan ammatilliset opinnot aloitetaan. Hyvällä oppilaanohjauksella, nivelvaiheen työllä löytävät nuoret opiskelupaikat itselleen, ja saavat ammatin. Ilman tuota tutkintoa heillä on paljon suurempi vaara syrjäytymiseen, jäädä paitsi hyvää elämää.

Keskeyttäneet ovat haaste koululaitokselle, kuinka saamme heidät takaisin opiskeluun. Siihen tarvitaan moniammatillista osaamista ja yhteistyötä. Ja se edellyttää myös tutkintojen suorittamistapojen kehittämistä yhä yksilöllisempään suuntaan.

Hyvät kuulijani.

Olen lukuisissa opinpäivien puheissani ottanut esille ammatillisen erityisopettajan aseman. Sen kuinka meiltä puuttuu virkanimike, kuinka meitä ei löydy OVTESistä (emme saaneet viime kierroksella hinnoittelutunnusta), mikä on identiteettimme muuttuneessa ammatillisessa koulutuksessa. Koulutus ei takaa erityisopettajan tehtävänimikettä, eikä koulutus määritä ammatillisen erityisopettajakoulutuksen käyneiden työtä itsestään selvästi.

Ammatilliset erityisopettajat ovat tavanneet tänä vuonna jo kahdesti opetusministeri Jukka Gustafssonin.

Olemme keskusteluissa hänen kanssaan ottaneet esille muiden tärkeiden asioiden ohella ammatillisen erityisopettajan aseman ja näkymättömyyden. Ja uskon, että keskusteluilla on ollut vaikutusta tuleviin päätöksiin.

Kun pohditaan ammatillisen erityisopetuksen asemaa ja tehtäviä keskeisin kysymys on, mitä erityisopetuksella ammatillisessa koulutuksessa tarkoitetaan ja miten se eroaa peruskoulussa toteutettavasta erityisopetuksesta.

Perinteisesti erityisopetus mielletään tukitoimenpiteiksi, joita järjestetään erilaisilla testeillä ja arvioinneilla havaituille erityistuen tarpeessa oleville opiskelijoille. **Ammatillisessa koulutuksessa keskiössä on ammatin opettaminen, usein toiminnallisin menetelmin työpaikoilla tai oppilaitoksessa.** Ammatillista erityisopetusta on tarkasteltava erilaisesta kontekstista.

Inklusiivinen koulutus asettaa uudenlaisia haasteita opetukselle ja sitä kautta myös erityisopetukselle. Jotta koko ikäluokan kouluttaminen mahdollistuisi laadukkaasti, erityisopetuksen painopisteen tulee olla ennaltaehkäisevässä työssä ja toiminnan rakenteellisessa kehittämisessä.

Ammatillisessa koulutuksessa tämä tarkoittaa sitä, että erityisopetus suunnitellaan, budjetoidaan ja toteutetaan *koulutusalohtaisesti* niveltäen varsinaiseen toimintaan. Näin vältetään erityisopetuksen erillinen asema oppilaitoksessa. Tulee korostaa erityisopettajien ammatillisen koulutuksen, opetettavan aineen tai ammattialan tuntemista sekä vahvaa ammatillista osaamista.

__((Mitä ammattinimikkeitä käytetään erityisopetuksessa työskentelevistä opettajista?

Mikäli ammatillisessa koulutuksessa ei käytännössä käytetä ollenkaan nimikettä ”ammatillinen erityisopettaja”, ammatillinen erityisopetus ja sen kehittäminen heikkenee normaaleissa ammattioppilaitoksissa. Syntyy myös uhka, että erityisopetus eriytyy omaksi saarekkeekseen ja ammatin opiskelusta irralliseksi toiminnaksi.))

Eriyisenä vaarana on tällä hetkellä, että erityisen tuen tarpeessa olevien ohjaus ja tuki kohdistuu vain ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin, jota toteuttavat yliopistossa erityisopettajankoulutuksen hankkineet opettajat. Heitä tarvitaan, ehdottomasti, ammatillisissa oppilaitoksissa täydentämään ammatillisten erityisopettajien ammatin opettamista. Laaja-alaiset ovat tärkeä osa ammatillisten oppilaitosten ammatillista erityisopetusta.

Mutta meidän on pidettävä mielessä heidän osaamisalueensa, heillä välttämättä ole riittävää ammatillisen koulutuksen ja työelämän tuntemusta, ammatillisessa koulutuksessa opettavien aineiden opintoja ja työkokemusta. Nyt on jo nähtävissä, että ”oikeaksi” erityisopettajaksi palkataan yhä enenevässä määrin yliopistosta valmistuneita laaja-alaisia erityisopettajia, **vaikka suuri(n) tuen tarve on kuitenkin ammatillisissa opinnoissa.** (Tämä lisääntynyt palkkaaminen johtunee osaltaan tuosta meidän ammatillisten erityisopettajien näkymättömyydestä.)

Valtakunnalliset ohjeistukset ja säädökset edellyttävät oppilaitoksilta erityisopetuksen kehittämistä suunnitelmallisesti. Suunnitelman peruslähtökohtana on erityisopetuksen ymmärtäminen koko oppilaitosyhteisön asiana. Tähän kehitystyöhön tarvitaan erityisopettajia, joilla on näkemystä sekä ammatillisesta koulutuksesta että opiskelijoiden erilaisista tuentarpeista, tukikeinoista ja tukiverkostoista ja jotka on selkeästi vastuutettu näihin tehtäviin. *Erytisopetukseen inklusiivisessa koulutuksessa tulee panostaa.*

Arvoisat kuulijat. Näiden opintopäivien teemaksi järjestäjä on valinnut: ”Evakkona opintiellä”.

Teema on todella ajankohtainen. Meillä on entistäkin enemmän maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Syrjäytyneissä ja syrjäytymisuhanalaisissa nuorissa heidän määränsä, suhteessa koko maahanmuuttajaväestön määrään, on korkeampi/suurempi kuin äidinkielenään suomea puhuvien nuorten osuus. Ja tilastokeskuksen tietojen mukaan se on valitettavasti kasvussa. Yhteiskuntamme on löydettävä ratkaisu tähän koulutukselliseen ongelmaan, jotta maahanmuuttajanuoret saavat ammatillisesti ja kielellisesti osaavan lähdön elämäänsä, tavoitteenaan kuten meillä kaikilla, tavallinen hyvä elämä. Meidän tulee kehittää toimintatapoja, jotka eivät ole herkkiä opiskelijoiden erilaisille kulttuurisille ja sosiaalisille taustoille. Näillä päivillä saamme tähän varmastikin keinoja ja malleja.

Joten

Aloittakaamme opintopäivien ohjelmasta nauttiminen.